

МОРФОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ВИМ'Я КОРІВ ЖИРНОМОЛОЧНОГО ТИПУ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ

Л.В.ПЕШУК к. с.-г.н. ІТ УААН

В сучасних умовах інтенсифікації тваринництва коли важливими критеріями цінності породи є не тільки її продуктивні якості (молочність, відтворювальна здатність) але і пристосованість до використання в умовах промислової технології, морфологічні ознаки і функціональні властивості вим'я корів стають чи не найважливішими ознаками "технологічного" відбору; що забезпечує одержання високопродуктивних тварин, адаптованих до умов комплексної механізації.

Методом удосконалення морфологічних ознак і функціональних властивостей вим'я можна добитись легкої, швидкої і повної молоковіддачі, застосовуючи дворазове машинне доїння без ручного і машинного додоювання, ефективно використання доїльних установок, зменшення витрат на доїння, тривале збереження здоров'я корів і їх довголіття, підвищення продуктивності і зниження собівартості молока.

При повноцінній годівлі і правильній експлуатації корів розвивається об'ємне, залозисте вим'я з порівняно рівномірними частками. В умовах правильного вирощування теличок і роздоювання корів – молоковіддача стійко успадковується як з боку матері так і батька. Тому правильним відбором і підбором через 1-2 покоління можна добитись значних успіхів.

Найважливішою морфологічною ознакою вим'я корови є його форма. Корови з великим залозистим вим'ям чаше- та ванноподібної форми, з рівномірно розвиненими частками, оптимальними для машинного доїння розмірами дійок і їх розміщенням мають високу продуктивність і значно менше хворіють на мастит (Г.П. Легошин, 1977, І.П. Примакін, 1987, А.П. Солдатов, 1992). Оцінка морфологічних ознак і функціональних властивостей вим'я є складовою частиною бонітування корів. Проміри вим'я і дійок (таб.1) дають об'єктивну характеристику їх розвитку і форм у корів червоних порід.

Використання в схрещуванні бугаїв англєрської і червоної датської порід з коровами червоної степової породи дало можливість покращити морфологічні ознаки і функціональні властивості вим'я. Із обстежених 497 корів, 98 голів, або 19,7% мали ванноподібну форму вим'я, 70,8% чашевидну, 8,7% округлу, тварин з козиною формою нараховувалось 0,8%.

У більшості корів вим'я досить щільно прилягає до тіла, об'ємне, залозистої структури з достатньою кількістю дрібних складок на молочному дзеркалі. Частки вим'я пропорційно і симетрично розвинуті, дійки рівномірно розміщені на дні вимені в основному циліндричної форми в діаметрі 26-28 мм, довжина передніх дійок 6.0 ± 0.27 , задніх – 5.3 ± 0.61 см. Відстань від дна вим'я до підлоги становить в середньому 47.3-50.3 см.

Трипорідні помісі (червона степова х англєрська х червона датська) вірогідно переважали червоних степових по ширині та довжині вим'я на 5.2-5.3 см. ($P > 0.95$), двопорідні помісі (червона степова х червона датська) мали більшу висоту вим'я над землею на 5.6 см ($P > 0.99$), слід зазначити, що у трипорідних помісей вірогідно меншими ($P > 0.95$) були показники довжини передніх дійок 6.0 см проти 6.67 см у червоних степових.

Корови червоної датської породи вірогідно переважали червоних степових по довжині вим'я на 6,1 см ($P > 0,99$) і відстані між задніми дійками на 4,08 см ($P > 0,95$). Наведені дані свідчать, про те що всі тварини мали в цілому бажану форму вим'я і дійок яка відповідає мінімальним вимогам що до оцінки вим'я і дійок у корів.

Таблиця 1 – Проміри вим'я і дійок корів червоних порід худоби півдня України

Проміри вим'я	Породи									
	червона степова чистопородна		червона датська чистопородна		англерська чистопородна		двохпородні помісі		трьохпородні помісі	
	M±m	Cv	M±m	Cv	M±m	Cv	M±m	Cv	M±m	Cv
Довжина	37,9±1,75	23,6	44,0±1,07	24,2	40,3±1,89	21,3	41,4±1,48	24,5	43,2±1,23	21,7
Ширина	32,2±1,8	30,2	34,0±1,22	24,4	33,8±1,92	24,3	34,3±1,24	21,1	37,4±1,38	26,4
Глибина	29,8±1,39	13,8	33,3±1,64	10,5	33,1±1,45	11,7	32,28±1,87	12,0	32,9±1,46	11,6
Обхват	121,9±3,45	15,1	129,6±3,03	12,6	127,3±3,18	12,3	123,6±3,97	11,5	127,3±2,01	11,6
Відстань від дна вим'я до підлоги	44,7±1,43	8,2	48,2±0,82	7,6	49,6±1,38	6,4	50,3±1,25	7,7	47,3±1,23	5,5
Довжина дійок:										
переднього	6,67±0,19	19,9	6,43±0,24	17,6	6,41±0,31	16,2	6,28±0,25	18,4	6,0±0,27	19,9
заднього	5,75±0,57	19,8	5,43±0,29	19,7	5,47±0,73	17,4	5,61±0,50	16,3	5,25±0,61	18,2
Діаметр дійок :										
переднього	2,79±0,25	32,0	2,82±0,14	16,1	2,8±0,24	18,4	2,69±0,10	15,7	2,69±0,19	16,9
заднього	2,69±0,22	27,8	2,83±0,15	14,3	2,8±0,25	16,7	2,67±0,16	17,3	2,74±0,19	18,0
Відстань між дійками:										
передніми	18,75±2,03	26,4	21,57±1,64	21,1	21,16±1,45	23,0	19,39±1,27	20,7	20,3±1,03	23,1
задніми	9,50±1,51	32,7	13,58±0,74	40,2	12,1±1,27	37,1	11,8±0,85	31,2	12,3±0,98	38,4
збоку	12,3±0,91	22,9	14,2±0,60	19,8	13,45±0,62	18,9	12,2±0,73	20,1	12,8±0,96	17,2

Дослідження функціональних властивостей вим'я показало (табл.2), що індекс вим'я у помісних корів склав 45,4-47,6%, що на 1,6-3,8% вище ніж у червоних степових одноліток. Тривалість доїння корів у зв'язку з підвищенням кількості добового надою в окремих випадках зменшувалась, про що свідчить збільшення кількості молока і відповідно підвищення інтенсивності молоковіддачі. Швидкість молоковіддачі склала 1,63-1,65 кг/хв, що на 3,2-4.4% вище показника одноліток червоної степової породи.

Таблиця 2 – Оцінка функціональних властивостей вим'я корів червоних порід

Порода	Добовий надій, кг		Тривалість доїння, хв		Інтенсивність молоковіддачі, кг/хв		Індекс вим'я, %
	M±m	Cv	M±m	Cv	M±m	Cv	M±m
Червона степова n=19	15,3±0,89	18,1	4,08±0,45	15,3	1,58±0,22	41,1	43,8±7,13
Англєрська n=24	19,9±1,26	14,4	4,26±0,39	26,1	1,65±0,17	29,7	46,7±8,75
Червона датська n=22	20,1±1,4	22,3	4,56±0,32	21,4	1,68±0,39	22,6	47,9±9,13
Двохпородні помісі n=34	18,2±1,01	20,8	4,37±0,64	9,9	1,65±0,07	25,9	47,6±8,36
Трьохпородні помісі n=46	18,7±1,28	19,0	4,59±0,57	14,4	1,63±0,20	18,9	45,4±9,4

Одержані результати свідчать про значний вплив імпортованих бугаїв-плідників червоних порід на удосконалення морфологічних ознак і функціональних властивостей вим'я червоної степової породи. Таким чином, помісні тварини за показниками технологічності відповідають параметрам по створенню жирномолочних стад в Україні для молочних ферм і комплексів промислового типу з рівнем продуктивності 5,0-5,5 тис. кг молока з вмістом жиру 3,8% , швидкістю молоковіддачі 1,6 кг/хв.